

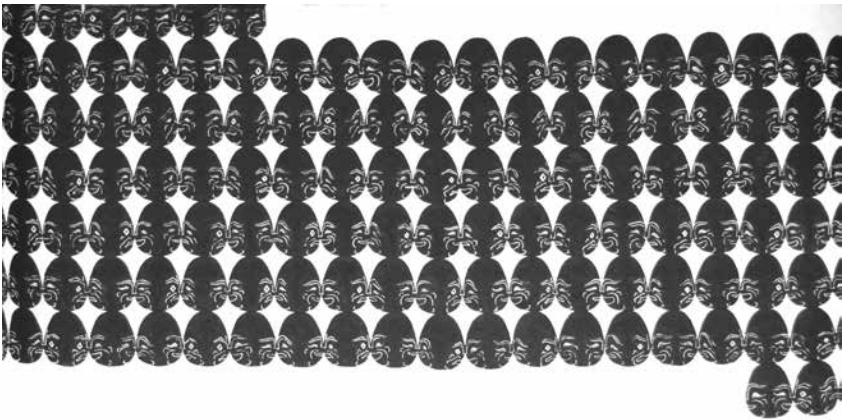
ยุทธนา ไทกะเพศ. 2560. “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์” ใน วารสารวิถีสังคมนุษย์.
ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม. หน้า 45-61.

ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์

The Emotional State of Man

ยุตธนา ไทกะเพศ¹

Yuttana Paigapat

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรม เรื่อง ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาวะอารมณ์ที่เกิดภายในจิตใจตามแนวทางของพุทธศาสนาและสร้างสรรคผลงานจิตรกรรม โดยการใช้ใบหน้าที่แสดงอารมณ์ต่างๆ มาเป็นสื่อและสัญลักษณ์แทนภาวะอารมณ์ของมนุษย์ ดำเนินการสร้างสรรคโดยรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ข้อมูลจากเอกสาร และอิทธิพลจากผลงานศิลปกรรม วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำภาพร่าง ดำเนินการสร้างสรรคเป็นผลงานจิตรกรรม จำนวน 4 ชิ้น ผลการสร้างสรรคพบว่า การจัดวางรูปใบหน้าลักษณะ ซ้ำๆ แล้วเปลี่ยนแปลงภาวะอารมณ์ในใบหน้าอย่างต่อเนื่องและวนกลับมาของรูปใบหน้าแสดงภาวะอารมณ์เดิม เสมือนหลักปฏิจจสมุปบาทและกิเลส การเปลี่ยนแปลงการจัดวางภาพช่วยแก้ไขปัญหการซ้ำมีจังหวะและการเคลื่อนไหวมากขึ้น

คำสำคัญ: จิตรกรรม, ภาวะอารมณ์, มนุษย์, ใบหน้า, พุทธศาสนา, ปฏิจจสมุปบาท

Abstract

This visual art creation, *The Emotional State of Man* was aimed to study the emotional state of human's mind according to the guidelines of *Buddhism* and to create the paintings by using the expressive face to become a media and symbolic representation of human emotions. The process of this creation started with the gathering information from the field, document information, and influenced by art. Then the data was analyzed and made sketch conduct creative 4 works of painting. The results of creation found that layout of repetitive faces was changed mood in face continuously and back of the face that represents the original mood like the principle of peace, dependent origination and desires. These image orientations changes help solve repetitive problems with more rhythm and movement.

Keywords: Painting, Emotional State, Man, Face, Buddhism, Dependent Origination

1. บทนำ

กล่าวถึงหลักคำสอนของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ และการดำรงอยู่ของมนุษย์ทั้งปวง ว่าด้วยความจริงของธรรมชาติ พระพุทธองค์ทรงค้นพบกฎความจริงของธรรมชาติและยังทรงค้นพบการปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นจากกฎธรรมชาติ คือ ลักษณะสามัญ 3 ประการของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นเหมือนกฎธรรมชาติครอบคลุมทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สามัญลักษณะ” มี 3 อย่าง (ฉลอง พันธจันทร์ อ้างถึงพุทธทาสภิกขุ, 2548: 42-44) คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ลักษณะทั้ง 3 นี้ท่านเรียกว่า “ธรรมลัทธิ” คือเป็นของที่ตั้งอยู่เองตามธรรมชาติ ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ตถาคตจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม สังขารทั้งปวง ก็เป็นสิ่งไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา อยู่เช่นนั้นเสมอไป” เมื่อผู้ใดไม่เข้าใจหรือมองไม่เห็นความจริงเป็นจริงของ ลักษณะสามัญทั้ง 3 นี้แล้ว ก็จะต้องอยู่ภายใต้กฎของการเวียนว่ายตายเกิดซึ่งเรียกว่า “ภวัจกร” หรือ “ปฏิจจสมุปบาท” พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นมาได้ และมีความเป็นไปได้อย่างไร้เพราะมีเหตุปัจจัย ไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาได้ด้วยตัวเองหรือบังเอิญ เหตุทำให้เกิดผลและผลก็กลายเป็นเหตุในขั้นต่อไปอีกไม่มีที่สิ้นสุด ธรรมอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในวงจรรปฏิจจสมุปบาท คือ “กรรม” (พิน ดอกบัว, 2545: 272)

กรรม เป็นเพียงส่วนหนึ่งในกระบวนการแห่งปฏิจจสมุปบาท เมื่อแยกส่วนในกระบวนการนั้นออกเป็น 3 ส่วน คือ กิเลส กรรม และวิบากกรรม (ฉลอง พันธจันทร์ อ้างถึงพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538: 99-107) หลักปฏิจจสมุปบาทแสดงถึงกระบวนการทำกรรมและการให้ผลของกรรมทั้งหมด ตั้งต้นแต่กิเลสที่เป็นเหตุให้ทำกรรมจนถึงวิบากอันเป็นผลที่จะได้รับการกระทำ (ฉลอง พันธจันทร์, 2551: 66-70)

ความจริงอีกประการ คือ อริยสัจ หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ, ความจริงของพระอริยะหรือความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1. ทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหา 2. สมุทัย สาเหตุของทุกข์ 3. นิโรธ ความดับลงของทุกข์ 4. มรรค วิธีการดับทุกข์ (ฉลอง พันธจันทร์, 2551: 74) อริยสัจ คือ หลักที่ยึดความจริงในธรรมชาติมาสู่การใช้ประโยชน์ของมนุษย์ เพราะล้าพังกฎธรรมชาติเองมีอยู่ตามธรรมดา พระพุทธองค์ทรงจัดวางอริยสัจ 4 นั้น โดยทำลำดับให้เห็นชัดเจน เป็นได้ทั้งวิธีสอน ทั้งวิธีแก้ปัญหาและวิธีลงมือปฏิบัติ ทำการต่างๆ เมื่อทำตามลำดับหลักอริยสัจ 4 ความจริงของธรรมดาก็ยากก็เลยง่ายไปหมด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2548: 75) หากมนุษย์เข้าใจและมองเห็นสิ่งที่กล่าวมาจากข้างต้นมวลมนุษย์จะพบความสุขและอิสระที่แท้จริงโดย

เฉพาะการปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นจากกฎความจริงของธรรมชาติ นั่นคือ “มรรควิถี”

ความซาบซึ้งในการเข้าอบรมปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาโดยการเจริญสมาธิ ตามหลักการของพุทธศาสนา ได้แก่ การฟังธรรม เดินจงกรม นั่งสมาธิ เป็นต้น เพื่อทำจิตใจให้มีสติและสงบ พร้อมทั้งจะให้เดินทางต่อ การสังเกตและเพ่งดูตนเองในขณะที่ทำสมาธิ สื่อและสารต่างๆ จากภายนอกและภายใน ทำให้เห็นภาวะของตน ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ กิเลสบังเกิด ผลคือทุกข์ไขปรากฏให้เห็นภายในจิตใจจนถึงขั้นแสดงออกทางกาย สื่อและสารที่พอใจก่อให้เกิด ความรู้สึก อารมณ์ ดีใจ พอใจ สุขใจ ปิติ ยินดี กิเลสบังเกิด ปรากฏให้เห็นภาวะภายในจิตใจตน จนถึงขั้นแสดงออกทางกายเช่นกัน เมื่อปฏิบัติไปเรื่อยๆ ตามความเป็นจริง สติเกิด สมาธิเกิด ผ่อนคลายเกิด สงบเกิด ภายในจิตใจ ทำให้รู้ว่าสิ่งนี้มีในตนและคนอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน

จากเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้สร้างสรรค์ เกิดความคิดอยากจะทำถ่ายทอดภาวะอารมณ์ที่ปรากฏภายในจิตใจออกมาเป็นรูปธรรม ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ด้านทัศนศิลป์ เพื่อสื่อสารให้ ผู้สนใจทางด้านศิลปะ ได้ศึกษาและชื่นชมผลงานสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สร้างสรรค์ที่เป็นทั้งอาจารย์สอนศิลปะและทำงานศิลปะควบคู่ไปด้วยกัน

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาภาวะอารมณ์ที่เกิดภายในจิตใจ ตามแนวทางของพุทธศาสนา

2.2 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม โดยการใช้ใบหน้าที่แสดงอารมณ์ต่างๆ มาเป็นสื่อและสัญลักษณ์แทนภาวะอารมณ์ของมนุษย์

3. วิธีการศึกษา

3.1 การรวบรวมข้อมูล

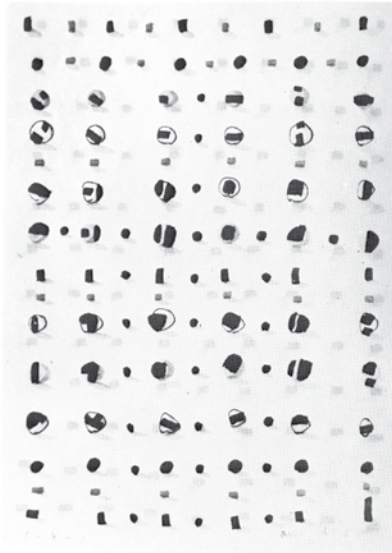
จากทัศนคติและประสบการณ์ส่วนตัวผู้สร้างสรรค์ เมื่อกายและใจเกิดความทุกข์ทำให้ ผู้สร้างสรรค์จึงต้องค้นหาทางออก โดยอ่านหนังสือเกี่ยวกับความทุกข์ การฟังธรรม การสนทนาธรรม นั่งสมาธิ ทำงานศิลปะ เข้าอบรมปฏิบัติธรรมในวัด เพื่อหาทางพ้นทุกข์ แต่ส่วนใหญ่ได้แค่บรรเทา ผ่อนคลาย จนกระทั่งต้องยอมรับความทุกข์ที่มีในจิตใจ และเริ่มพิจารณาใหม่ จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้สร้างสรรค์จึงเห็นสิ่งที่ปรากฏชัดเจนขึ้นและก็ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจากอารมณ์หนึ่งไปยังอีกอารมณ์หนึ่ง บางทีก็หายไปบางทีก็กลับมาอีก

และเริ่มมองสิ่งที่อยู่รอบตน คนบ้าง สัตว์บ้าง สิ่งของ สิ่งแวดล้อม โลกตัวออกไป ทำให้เห็นว่า “สิ่งนี้มีในตนและคนอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน” ในประสบการณ์ส่วนตัวผู้สร้างสรรค์พบ การฟังธรรม การสนทนาธรรม นั่งสมาธิ ทำงานศิลปะ เข้าอบรมปฏิบัติธรรมในวัดหรือสถานปฏิบัติธรรม หากเข้าใจจะช่วยให้ระดับความทุกข์เบาลง และที่สำคัญคือการปฏิบัติธรรมนั้นไม่ขึ้นอยู่กับ กาลเวลา สถานที่ รูปแบบ ฯลฯ แต่ต้องตั้งมั่นในแก่นของพุทธศาสนาที่ว่า “เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2548: 74)

ในส่วน of ข้อมูลเชิงเอกสารเพื่อเป็นส่วนที่จะนำมาสนับสนุนแนวความคิด ประกอบด้วยหนังสือที่มีเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนของศาสนาพุทธ เพื่อศึกษาไว้เป็นแนวทางและคอยตรวจสอบตนเอง ในขณะที่ปฏิบัติและสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ข้อมูลและอิทธิพลจากผลงานศิลปกรรมที่ค้นพบองค์ความรู้และเป็นข้อสรุปของศิลปิน

ด้านเนื้อหาและแนวคิด ศาสตราจารย์ฉันทวิมล จันทนะพะลิน นำเรื่องราวทางพุทธศาสนาเป็นแนวเรื่องในการสร้างสรรค์ ท่านได้กล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าพยายามศึกษาขัดเกลานแนวความคิดและสร้างงานมามากแล้วก็จริง แต่ไม่มีสิ่งใดดึงดูดจิตใจข้าพเจ้ามากไปกว่าเรื่องราวชีวิต ข้าพเจ้าเป็นเพียงชีวิตหนึ่งในกระแสธารอันกว้างใหญ่ไพศาลที่เต็มไปด้วยระลอกคลื่นอันสับสนของชีวิตและสังคม ข้าพเจ้าเริ่มพบคำตอบของชีวิตจากพระธรรมของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ดารเดินทางบนวิถีแห่งพระธรรมนี้ คงจะนำข้าพเจ้าไปพบกับแสงสว่างแห่งปัญญาอันสมบูรณ์ในที่สุด” (จินตภาพจากพระพุทธศาสนา, 2544: 38) จากคำกล่าวนี้ทำให้เกิดความรู้สึกรั้งถึงความหวังที่จะพบทางดังที่ท่าน ศาสตราจารย์ฉันทวิมล จันทนะพะลิน ได้กล่าวไว้ ทำให้ผู้สร้างสรรค์เกิดแรงบันดาลใจศึกษา ปฏิบัติธรรมและถ่ายทอดเป็นผลงานจิตรกรรมชุด “ภาวะอารมณแห่งมนุษย์”

ด้านรูปแบบทางศิลปะ ประกอบด้วยผลงาน ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ชลูด นิ่มเสมอ ภาพ “กวีนิพนธ์ 1-81” แสดงการเปลี่ยนแปลงของแนวเรื่อง 3 แนว และภาพ “ทัศนกวีนิพนธ์ 1-10-5 พ.ศ. 2525” (ชลูด นิ่มเสมอ, 2539: 124) ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาและมองเห็นรูปแบบผลงานของศาสตราจารย์เกียรติคุณชลูด นิ่มเสมอ ว่าสอดคล้องกับเรื่องราวและเนื้อหาจึงนำมา ทดลองปรับกับแนวทางการสร้างสรรค์ในผลงานชุด “ภาวะอารมณแห่งมนุษย์”

ภาพประกอบที่ 1 ชื่อผลงาน ภาพ “กวีนิพนธ์ 1-81”
เทคนิค ไม่ระบุ ขนาด ไม่ระบุ.

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์แนวเรื่อง (Theme) ผลงานชุดนี้มีแนวเรื่องเกี่ยวกับการ ซ้ำที่เปลี่ยนแปลงต่อเนื่องของภาวะอารมณ์ แสดงออกผ่านรูปใบหน้า “แป๊ะยิ้ม” จืดวางซ้ำๆ กัน ความน่าสนใจอยู่ที่ ภาวะอารมณ์บนใบหน้า รูปใบหน้า “แป๊ะยิ้ม” เป็นใบหน้าที่หลายคนพอที่เห็นแล้วอารมณ์ดี แต่ในงานประติมากรรม ที่แสดงออกมา มีอยู่ 4 ด้าน คือ ยิ้มแบบมีความสุข แบบหัวเราะ แบบโกรธ แบบเศร้า รวมอยู่ในรูปทรงเดียว ในผลงานของผู้สร้างสรรค์ ได้เพิ่มเติมรูปใบหน้าให้มีหลากหลายอันเกิดจากการปฏิบัติธรรม เพิ่มแบบนั่งสงบในขณะต่างๆ เป็นต้น ในด้านรูปแบบ (Style) ใช้รูปแบบกึ่งนามธรรม เพื่อให้ผู้ชมเข้าเนื้อหาได้ชัดเจนขึ้น ในด้านกลวิธี (Technique) การใช้หมึกจีนระบายแบงแห่งบนรูปใบหน้าโดยเว้นพื้นหลังให้เป็นเนื้อหาของใบหน้า เลือกว่าสตรองพื้นสำหรับการวาด คือ กระดาษสาผลิตในประเทศไทยมีคุณสมบัติซับหมึกจีนได้เป็นอย่างดี และพื้นผิวที่มีความพิเศษ มีลักษณะผิวหยาบช่วยเพิ่มรสชาติในผลงาน

4. ผลการศึกษา

4.1 ภาวะอารมณ์ที่เกิดภายในจิตใจ ตามแนวทางของพุทธศาสนา¹

4.1.1 ผลการศึกษา ผู้สร้างสรรค์เห็นสภาวะการเข้ามาของอารมณ์ภายนอกกระทบประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จะเกิดขึ้น จะมีการเกิดดับในแต่ละขณะของดวงวิญญาณและส่งต่อไปจนถึงใจและตัดสินใจตามข้อมูลเดิมที่ถูกเก็บไว้ในจิตใต้สำนึก ตรงกับเป็นหลักการทางพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องของ กฎเวียนวายตายเกิด ซึ่งเรียกว่า “ปฏิจจสมุปบาท” กฎนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประเภทที่แสดงเป็นกลางๆ ไม่ระบุข้อหัวข้อปัจจัยและประเภทแจกแจงหัวข้อปัจจัยต่างๆ ที่สืบทอดต่อกันโดยลำดับ

1. ประเภทที่แสดงเป็นกลางๆ “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น” และ “เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ”

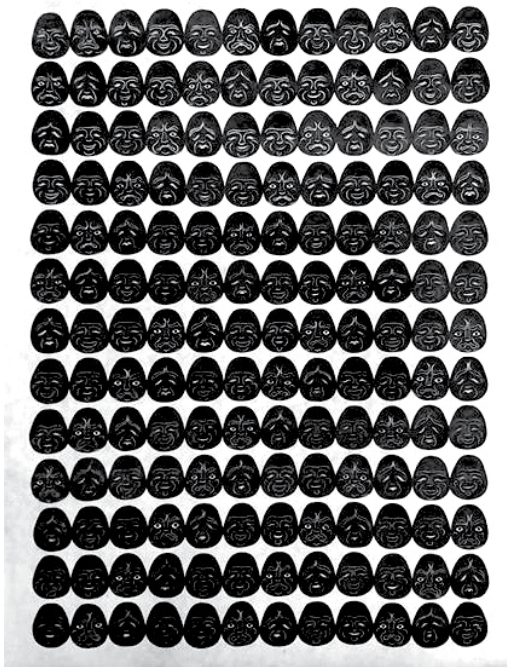
2. ประเภทแจกแจงหัวข้อปัจจัยต่างๆ ที่สืบทอดต่อกันโดยลำดับ เริ่มจาก **อวิชชา**เป็นเหตุปัจจัยให้ **สังขาร**เกิด **สังขาร**เป็นเหตุปัจจัยให้**วิญญาณ**เกิด **วิญญาณ**เป็นเหตุปัจจัยให้**นามรูป**เกิด **นามรูป**เป็นเหตุปัจจัยให้**สหายตนะ**เกิด **สหายตนะ**เป็นเหตุปัจจัยให้**ผัสสะ**เกิด **ผัสสะ**เป็นเหตุปัจจัยให้**เวทนา**เกิด **เวทนา**เป็นเหตุปัจจัยให้**ตัณหา**เกิด **ตัณหา**เป็นเหตุปัจจัยให้**อุปาทาน**เกิด **อุปาทาน**เป็นเหตุปัจจัยให้**ภพ**เกิด **ภพ**เป็นเหตุปัจจัยให้**ชาติ**เกิด **ชาติ**เป็นเหตุปัจจัยให้**ชรา มรณะ โสภปริเทวะ**ทุกขโทมนัสอุปายาส (ฉลอง พันธุ์จันทร์ อ้างถึงพุทธทาสภิกขุ, 2548: 67-68) เมื่อมนุษย์ยังหลงมัวเมาอยู่ไม่ตื่นขึ้นมาก็จะตกอยู่ในกฎเวียนวายตายเกิดไปตลอดกาล สิ่งนี้จึงเป็นที่มาของการสร้างผลงานจิตรกรรม เรื่อง “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์”

4.1.2 การสรุปแนวคิดเพื่อกำหนดแนวเรื่อง เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม และผลงานศิลปกรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาและวิเคราะห์หาความชัดเจนของแนวเรื่องเพื่อสร้างสรรค์ผลงานในแต่ละชิ้น เมื่อศึกษาภาวะอารมณ์ที่เกิดภายในจิตใจ ตามแนวทางของพุทธศาสนาแล้วสรุปแนวความคิดในการสร้างสรรค์ได้ดังนี้

“สิ่งนี้มีในตนและคนอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน” นำเสนอภาวะอารมณ์ใน แต่ละขณะที่เกิดภายใน การสังเกตและเพ่งดูตนเองเมื่อรับสื่อและสารต่างๆ จากภายนอก และภายใน โดยการทำสมาธิตามหลักพุทธศาสนา แสดงออกด้วยภาพใบหน้าสุขกับทุกข์ มาเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนภาวะอารมณ์ของมนุษย์ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ด้านศิลปะ

4.2 สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมโดยการใช้ใบหน้าที่แสดงอารมณ์ต่างๆ มาเป็นสื่อและสัญลักษณ์แทนภาวะอารมณ์ของมนุษย์

การสร้างสรรคผลงานเริ่มต้นจากการสร้างภาพร่างที่สร้างสรรค์ขึ้นมา สร้างสรรค์ขึ้นงานจริงตามแนวเรื่อง รูปแบบ เทคนิคที่กำหนดขึ้น นำผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาวิเคราะห์ตามหลักองค์ประกอบทางศิลปะเพื่อพัฒนาผลงานขึ้นไป โดยผลงานในงานสร้างสรรค์นี้มีจำนวน 4 ชิ้น โดยมีผลงานสร้างสรรค์และการวิเคราะห์ผลงานดังนี้

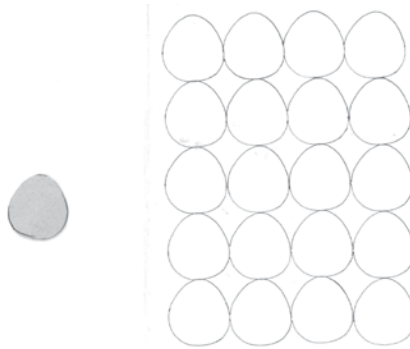
ภาพประกอบที่ 2 ชื่อผลงาน “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 1”
เทคนิค หมึกจีนบนกระดาษสา ขนาด 69 x 89 ซม.

4.2.3.1 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 1 “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 1”

ก) เรื่องราวและเนื้อหา ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 1 “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 1” มีเรื่องราวและเนื้อหา เพื่อสื่อสารเรื่อง “สิ่งนี้มีในตนและคนอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน” นำเสนอภาวะอารมณ์ ในแต่ละขณะที่เกิดภายใน การสังเกตและเพ่งดูตนเองเมื่อรับสื่อและ

สารต่างๆ จากภายนอกและภายใน โดยการทำสมาธิตามหลักพุทธศาสนา แสดงออกด้วย ภาพใบหน้าสุขกับทุกข์มาเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนภาวะอารมณ์ของมนุษย์

ข) ภาพร่าง

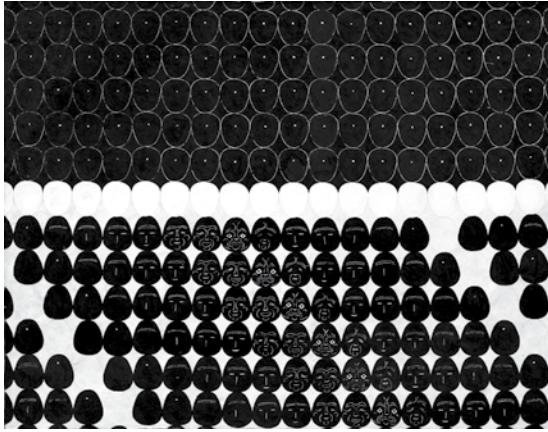
ภาพประกอบที่ 3 ชื่อผลงาน ภาพ “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 1”
เทคนิค ไม่ระบุ ขนาด ไม่ระบุ.

การร่างภาพขึ้นนี้ต้องการค้นหาการจัดวางองค์ประกอบภาพ สืบเนื่องจาก เรื่องราวและเนื้อหา ที่ต้องการแสดงการเปลี่ยนแปลงภาวะอารมณ์ในแต่ละขณะ

ค) องค์ประกอบทางศิลปะ ผลงานขึ้นการจัดวางโครงสร้างภาพ โดยจัดวาง ภาพในแนวตั้งต้องการให้ภาพรู้สึกถึงกฎระเบียบเคร่งขจัด จัดวางรูปใบหน้าลักษณะ ซ้ำๆ แล้วเปลี่ยนแปลงภาวะอารมณ์ในใบหน้าอย่างต่อเนื่องและวนกลับมาของรูปใบหน้าที่แสดง ภาวะอารมณ์เดิม เสมือนหลักปฏิจจสมุปบาทและกิเลส

ง) เทคนิควิธีการ 1. สร้างแบบใบหน้าด้วยกระดาษแข็ง เพื่อคัดลอกรูปร่าง ภายนอกให้มีขนาดเท่ากัน 2. คัดลอกลงบนกระดาษสาที่เตรียมไว้ 3. ระบายหมึกจีนแล้ว เว้นพื้นที่กระดาษตามรายละเอียดของใบหน้าที่กำหนด

จ) แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นไป ค้นหาวิธีการปรับเปลี่ยนองค์ ประกอบภาพ ในลักษณะต่างๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจในรูปแบบและองค์ประกอบภาพ

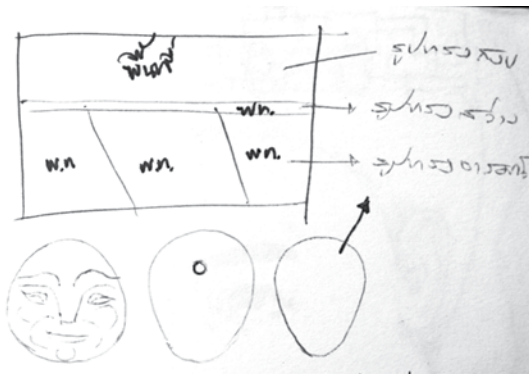

ภาพประกอบที่ 4 ชื่อผลงาน “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 2”
เทคนิค ทมิ๊กจีนบนกระดาษสา ขนาด 69 x 89 ซม.

4.2.3.2 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 2 “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 2”

ก) เรื่องราวและเนื้อหา ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 2 “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 2” มีเรื่องราวและเนื้อหา เหมือนเดิม หากแต่มีการเพิ่มใบหน้าเข้าไปในผลงาน ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจาก “แป๊ะยิ้ม”

ข) ภาพร่าง

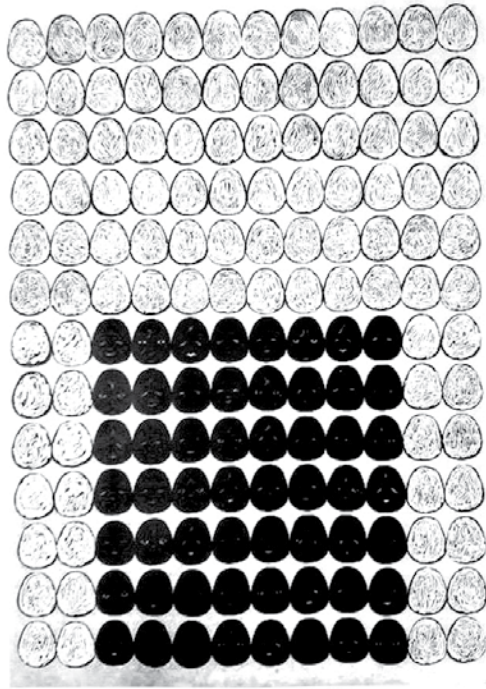
ภาพประกอบที่ 5 ชื่อผลงาน ภาพ “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 2”
เทคนิค ไม่ระบุ ขนาด ไม่ระบุ.

การร่างภาพขึ้นนี้ต้องการค้นหาการจัดวางองค์ประกอบภาพ สืบเนื่องจากเรื่องราวและเนื้อหา ที่ต้องการแสดงภาวะอารมณ์ที่แตกต่างกันในพื้นที่ที่กำหนดไว้ และค้นหาลักษณะใบหน้าที่ต่างออกไปจากเดิม

ค) องค์ประกอบทางศิลปะ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจัดวางภาพวางในแนวนอนต้องการให้ภาพผ่อนคลายและสงบ ภายในแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ออกเป็น 2 สองส่วนบนกับล่างเท่าๆกัน เพื่อแสดงความต่างของพื้นที่ภาวะอารมณ์ ในส่วนบนมีทิศทางการวางรูปใบหน้าไปในแนวนอนไปขนานกับภาพ รายละเอียดรูปใบหน้าลดเหลือแค่จุดขาว ต้องการถ่ายทอดภาวะความสงบจากสมาธิ ในส่วนล่างจัดสัดส่วนให้อยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน เปรียบเสมือนกรอบชีวิต ในรายละเอียดมีภาวะอารมณ์อันหลากหลาย ซึ่งต่างจากส่วนบน ตรงกลางภาพวางรูปใบหน้าเรียงกันไปในแนวขนานกับภาพภายในระบายสีขาวเพื่อให้ต่างพื้นภาพ เปรียบเสมือนทางสายกลางของการดำเนินชีวิตตามมรรควิถี

ง) เทคนิควิธีการ 1.สร้างแบบของใบหน้าด้วยกระดาษแข็ง เพื่อคัดลอกรูปร่างภายนอกให้มีขนาดเท่ากัน 2.คัดลอกลงบนกระดาษสาที่เตรียมไว้ 3.ระบายหมึกจีนแล้วเว้นพื้นกระดาษตามรายละเอียดของใบหน้าที่กำหนด 4.ระบายสีขาวในใบหน้าที่กำหนดไว้

จ) แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นต่อไป ค้นหาลักษณะพื้นผิวต่างๆ เพื่อเสริมอารมณ์ความรู้สึกในผลงานมากยิ่งขึ้น

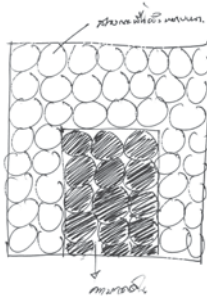

ภาพประกอบที่ 6 ชื่อผลงาน “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 3”
เทคนิค หมึกจีนบนกระดาษสา ขนาด 69 x 89 ซม.

4.2.3.3 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 3 “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 3”

ก) เรื่องราวและเนื้อหา ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 3 “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 3” มีเรื่องราวและเนื้อหา เหมือนเดิม ต้องการสร้างความต่างในรายละเอียดของใบหน้า เพื่อเพิ่มความรู้สึกกดดันในผลงานโดยมีกรอบใบหน้าสีขาวขุ่น ผิวยาบ ล้อมรอบและครอบคลุมอยู่ การปฏิบัติธรรมหากไม่ถูกจริตตนจะเป็นทุกข้ออย่างยิ่ง

ข) ภาพร่าง

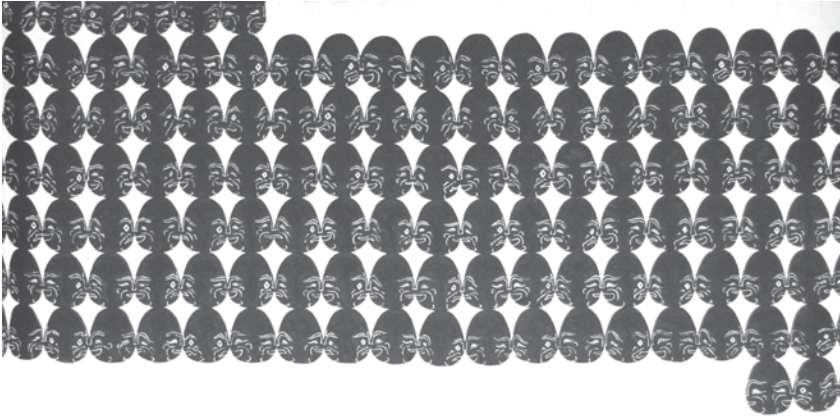
ภาพประกอบที่ 7 ชื่อผลงาน ภาพ “กวีนิพนธ์ 1-81”
เทคนิค ไม่ระบุ ขนาด ไม่ระบุ.

การร่างภาพขึ้นนี้ต้องการค้นหาการจัดวางองค์ประกอบภาพ สืบเนื่องจากเรื่องราวและเนื้อหา ที่ต้องการแสดงภาวะความรู้สึก กัดดัน อึดอัด ในผลงาน

ค) องค์ประกอบทางศิลปะ จัดวางกลุ่มน้ำหนักเข้มให้เป็นกลุ่มที่โดดเด่นในภาพ เพื่อแสดงความแตกต่างของการรับรู้ของประสาทสัมผัส

ง) เทคนิควิธีการ 1.สร้างแบบของใบหน้าด้วยกระดาษแข็ง เพื่อคัดลอกรูปร่างภายนอกให้มีขนาดเท่ากัน 2.คัดลอกลงบนกระดาษที่เตรียมไว้ 3.ระบายหมึกจีนแล้วเว้นพื้นที่กระดาษตามรายละเอียดของใบหน้าที่กำหนด 4.สร้างพื้นผิวหยาบและหนาด้วยสีอะครีลิค

จ) แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นต่อไป ต้องการให้รูปใบหน้าเคลื่อนไหวมากขึ้นจึงเริ่มเปลี่ยนลักษณะใบหน้าจากเดิมด้านตรง มาเป็นด้านข้าง

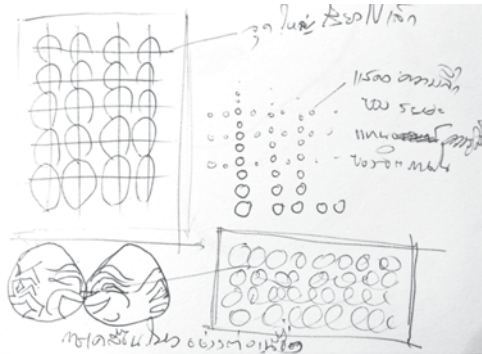
ภาพประกอบที่ 8 ชื่อผลงาน “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 4”

เทคนิค หมึกจีนบนกระดาษสา ขนาด 69 x 89 ซม.

4.2.3.4 ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 4 “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 4”

ก) เรื่องราวและเนื้อหา ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 4 “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์ 4” มีเรื่องราวและเนื้อหา ยังคงเหมือนเดิม จากผลงานทั้ง 3 ชิ้นผ่านมา เมื่อวิเคราะห์รูปแบบใบหน้า นิ่งเกินไปไม่ตรงกับความคิดที่ตั้งไว้ ผลงานชิ้นนี้จึงปรับเปลี่ยนทิศทางการเคลื่อนไหวรูปแบบใบหน้าและรายละเอียดใบหน้าอยู่ด้านข้างซ้ายและขวา ให้ตรงกับคำที่ว่า “สิ่งนี้มีในตนและคนอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน” ในส่วนทิศทางการเคลื่อนไหวของรูปแบบใบหน้า กำหนดให้ด้านบนและล่างมีพื้นที่ว่างเพื่อสร้างจินตนาการภายในใจผู้ชม การปรากฏอย่างต่อเนื่องของรูปแบบใบหน้า ผลงานชิ้นนี้ได้ค้นพบความสมบูรณ์โดยไม่จำเป็นต้องระบายสีให้เต็มหรือทัวทั้งผืนกระดาษทั้งนี้ต้องดูที่แนวความคิดเป็นหลักและดูที่ผลของงานว่าเป็นไปตามความต้องการผู้สร้างสรรค์ ฉะนั้นงานชิ้นนี้จึงได้ปล่อยพื้นที่ว่างไว้ เพื่อให้ผู้ชมได้ใช้จินตนาการและเข้าไปสัมผัสรูปทรงที่กำลังเคลื่อนไหวแบบ “ทวิลักษณ์”

ข) ภาพร่าง

ภาพประกอบที่ 9 ชื่อผลงาน ภาพ “กวีนิพนธ์ 1-81”
เทคนิค ไม่ระบุ ขนาด ไม่ระบุ.

การร่างภาพขึ้นนี้ต้องการจัดวางองค์ประกอบภาพ สืบเนื่องจากเรื่องราวและเนื้อหา ที่ต้องการแสดงภาวะความรู้สึก กัดต้น อึดอัด ในผลงาน

ค) องค์ประกอบทางศิลปะ จัดวางกลุ่มใบหน้าด้านข้างและพื้นที่ว่าง ให้มีส่วนใกล้เคียงกัน ทั้งเพื่อให้ผู้ชมก่อจินตนาการการขยายรูปใบหน้าตามที่อธิบายไว้ในส่วนเรื่องราวและเนื้อหา

ง) เทคนิควิธีการ 1.สร้างแบบของใบหน้าด้วยกระดาษแข็ง เพื่อคัดลอกรูปร่างภายนอกให้มีขนาดเท่ากัน 2.คัดลอกลงบนกระดาษสาที่เตรียมไว้ 3.ระบายหมึกจีนแล้วเว้นพื้นที่กระดาษตามรายละเอียดของใบหน้าที่กำหนด 4.สร้างพื้นผิวหยาบและหนาด้วยสีอะครีลิค

จ) แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นไป หากเรื่องราวและเนื้อหา ยังคงเดิม เพียงแต่การปรับเปลี่ยนลักษณะใบหน้า การจัดวางภาพ รูปแบบ จะถูกเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนกว่าจะสมบูรณ์ที่สุด

5. สรุปและอภิปรายผล

สื่อและสารต่างๆ ทั้งภายนอกและภายใน เข้ามารบกวนจิตใจ ก่อให้เกิดทุกข์จึงหาทางออกจากทุกข์โดยการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพุทธศาสนา สิ่งนี้เป็นเหตุ

และแรงบันดาลใจให้สร้างสรรค์ ผลงานจิตรกรรม ชุด “ภาวะอารมณ์แห่งมนุษย์”

ผลงานสร้างสรรค์มีจุดเริ่มต้นจากภาวะอารมณ์ต่างๆ ซึ่งผลคือ ทุกข์ แล้วผ่านกระบวนการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความคิดที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นภาพ ซึ่งภายในภาพ ความคิดควบคุมกระบวนการสร้างสรรค์เกือบทั้งหมด ไม่ได้ถ่ายอารมณ์รุนแรงเหมือนงานจิตรกรรมแบบเอ็กซ์เพรสชันนิสม์เหมือนทางตะวันตก แต่กลับเน้นการจัดวางและเทคนิควิธีการที่เรียบง่าย วัสดุก็เป็นธรรมชาติมากกว่าวัสดุสังเคราะห์ การแสดงออกของอารมณ์ผ่านใบหน้าใบหน้าที่กำหนดไว้ ผลงานจึงมีลักษณะการใช้ความคิดมากกว่าการใช้อารมณ์ซึ่งดูขัดแย้งกันกับภาพใบหน้า ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง รูปใบหน้าที่มีมาจากชนชาติจีนและวัสดุก็เป็นหมึกจีนแต่กระดาษเป็นของไทย ส่วนแนวเรื่องมีที่มาจากแนวทางปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนาและรูปแบบการจัดวางเป็นแบบสากล แต่โดยภาพรวมทั้งหมดก็ประสานกลมกลืนกันทั้งภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

การนำหลักการทางพุทธศาสนามาเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานด้านจิตรกรรม เป็นแนวทางหนึ่งที่จะผสมผสาน ความงามและความจริง ให้เข้าด้วยกันอย่างลงตัว

7. เอกสารอ้างอิง

- ฉลอง พันธุ์จันทร์. (2551). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา**. กทม. : ประสานการพิมพ์.
- ชลูด นิ่มเสมอ. (2539). **องค์ประกอบของศิลปะ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2548). **แก่นแท้ของพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ (1987).
- พิน ดอกบัว. (2545). **ปางปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร, หอศิลป์. (2544). **จินตภาพจากพระพุทธรักษา**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ปรินต์ติ้ง.